

12 Mayıs 2015, Salı, Sözel Bildiriler IX, Yeşil Salon, Saat: 13.30 - 15.00

SS040

EBEVEYNLERİN ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ VE BİLİNÇLENDİRİLMESİ

Alev ÜSTÜNDAĞ⁽¹⁾, Fatma Betül ŞENOL⁽²⁾, Duyan MAĞDEN⁽³⁾

⁽¹⁾TC Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Ruh Sağlığı Programları Daire Başkanlığı, alev.ustundag@saglik.gov.tr

⁽²⁾Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği ABD, fbetululu@aku.edu.tr

⁽³⁾Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü Emekli Öğretim Görevlisi, duyanmagden@yahoo.com.tr

ÖZET

AMAÇ

Çocuk istismarı, 18 yaşın altındaki çocukların bir erişkin tarafından fiziksel, duygusal, cinsel olarak uygulanan çocuğun sağlığını, gelişimini ve tüm hayatını etkileyen kalıcı izler bırakan eylemler olarak tanımlanmaktadır. Çocuk istismarı eski yıllardan itibaren görülen ancak çok az kısmı ortaya çıkan toplumsal bir sorundur. Çocuk istismarının azaltılması için; gerekli tedbirlerin alınması, çocuklara doğduğu andan beri en yakın olan, onların korunmasını, bakımını üstlenen kişilerin yani ebeveynlerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Buradan hareketle ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik bilgi düzeyini belirlemeyi ve eksik bilgileri doğrultusunda eğitim vererek bilinçlendirme amacıyla yapılan bu çalışma nitel bir çalışmadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmada verilerin toplanması için 10 ebeveyne (biri erkek, dokuzu kadın) birer hafta arayla dörder kez araştırmacılar tarafından hazırlanmış görüşme ve ebeveynlerin bilinçlenmesi amacıyla eğitim uygulanmıştır. Her bir görüşmenin ve eğitimin içeriği ebeveynlerin bilgi eksikliği noktalarının farklı olması sebebiyle farklı olarak hazırlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bazı bulgular şöyledir: Ebeveynlerin istismar türlerinden en çok cinsel istismardan tedirgin oldukları, bu istismar türüne yönelik çocuklarıyla nasıl konuşacaklarını bilmedikleri saptanmış ve ebeveynler bu konuda bilgilendirilmiştir. Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde ebeveynlerin kabul etmekten kaçındığı bu nedenle en çok üzerinde durulan konu çocuklarına istismar eyleminin sadece yabancılar tarafından gerçekleştirilebileceği konusudur. Bu konuda çocukları istismara maruz bırakanların sadece yabancıların değil en yakınları dâhil herkesin olabileceği bilinci ebeveynlerin birçoğuna üçüncü görüşmede kazandırılmıştır.

SONUÇ

Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin ilk etapta çocuk istismara yönelik bazı konularda (örneğin çevrelerindeki insanların çocuğa olan yaklaşımını önemsemedikleri, istismara çocuklarını kimlerin maruz bırakabileceği, özellikle cinsel istismarın önlenmesine yönelik çocuklarıyla nasıl konuşma yapmaları gerektiğini bilmedikleri) eksiklerinin olduğu saptanmış ve bu eksiklikler üzerine hazırlanan eğitim programı ile ebeveynlerin bilgi düzeyleri artırılmış konu ile ilgili bilinçlenmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İstismarı, Ebeveyn, Eğitim

GİRİŞ

Bir toplumun geleceği olan çocuklarımız tüm canlılar içinde en fazla korunmaya ve sevgiye ihtiyacı olan varlıktır. Toplumların ilerleyebilmesi için çocukların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı gelişmeleri gerekmektedir. Aileler ve çocuğun gelişiminden sorumlu olan kişiler bilinçli veya bilinçsiz olarak çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek uzun yıllar kalıcı hasarlar bırakabilmekte veya çocuklarını bu etkilerine yönelik koruyamamaktadırlar.

Birleşmiş Milletler Çocuk haklarına Sözleşmesi'nin (1990) 1. Maddesine göre; 18 yaşına kadar her insan çocuktur. Dünya Sağlık Örgütü (2002) çocuk istismarının tanımını şöyle yapmıştır: Çocuğun sağlık, büyüme ve gelişmesini olumsuz olarak etkilenmesine neden olan her türlü fiziksel ve/veya duygusal, cinsel, ihmal veya ihmale neden olacak ticari reklam amaçlı ya da diğer bütün etkileme şekilleri de dâhil olmak üzere her türlü tutum ve davranışlara maruz kalmasıdır.

Çocuk ihmal ve istismarı; fiziksel, duygusal ve cinsel olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Fiziksel istismar; bir erişkin tarafından 18 yaşından küçük bir çocuğa uygulanan ve çocukların sağlığına zarar verecek fiziksel hasara yol açacak eylemlerdir. Yapılan araştırmalar, annelerin küçük yaştaki çocuklarına fiziksel istismar uyguladıklarını, babaların ise daha büyük çocuklarda ve ergenlerde fiziksel istismar uyguladıklarını ortaya koymuştur (Yaşar, tarihsiz). Duygusal istismar çocuğun çevresindeki yetişkinler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici eylemler ya da eylemsizlikler olarak tanımlanır. Cinsel istismar, bir erişkinin cinsel gereksinim ve isteklerini karşılamak için çocukları araç olarak kullanmasıdır (Taner ve Gökler, 2004). Bu istismar türlerinden fiziksel istismar tanınması en kolay olan; duygusal istismar ise tanınmasında, fark edilmesinde, yasal olarak kanıtlanmasında zorluk yaşanmaktadır (Çocuk İhmal ve İstismarı Önleme Kılavuzu, 2008). Ayrıca bu istismar türleri birbiri ile içiçe olarak ilerlemektedir. Örneğin cinsel istismara uğramış bir birey, aynı zamanda fiziksel şiddete, fiziksel şiddete uğramış bir çocuk aynı zamanda duygusal istismara uğramaktadır. Yani aslında hiçbir istismar türü tek başına gerçekleşmemektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Çocuğun istismar edilmesine neden olan faktörler iç ve dış stres faktörleri olarak sınıflandırabiliriz. Bunlardan iç faktörler; ebeveynlerin kişilik yapısı, ölüm, boşanma veya ayrı bir yerde çalışma nedeniyle parçalanmış aileler yani anne baba yoksunluğudur (Yalçın vd, 2014; Kara vd, 2004; Çocuk İhmal ve İstismarı Önleme Kılavuzu, 2008). Sedlack ve arkadaşları (2010) biyolojik anne ve babası ile beraber yaşayan çocukların cinsel istismara maruz kalma ihtimali en düşük grup olduğunu belirtmiştir. Dış faktörler ise ekonomik, sosyal çevresel yoksunluğun ailede oluşturduğu sıkıntı sonucu çocuk istismarını oluşturabilmektedir (Bahar vd, 2009).

Çocuk istismarı çok eski yıllardan itibaren görülen ancak çok az bir kısmı ortaya çıkan toplumsal bir sorundur.

Çocuk doğduğu andan itibaren ihtiyaçları bir bakıcı (çoğunlukla anne ve baba) tarafından karşılanmaktadır. Çocuk hayatının ilk yıllarında çevresini bakıcının hayatında yer alma şekline yargılar, yorumlar ve tanır (Özer, 2009).

İstismara maruz kalan çocuklarda birey olma yolunda örseleyici bir etki oluşturmakta ve birçok fiziksel, psikolojik ve sosyal problem görülmektedir. Navalta ve arkadaşları (2006)'nın yaptığı çalışmada sinirsel – psikososyal sorunu olan bir grup kadının çocukluk çağında cinsel istismara uğramış olduğu belirlenmiştir. Özellikle ebeveynleri tarafından istismar edilen çocuklarda veya ebeveynleri arasındaki şiddete tanık olan veya çeşitli ailesel sorunları olan çocuklarda, çocukta oluşan duygular çocuğun tüm yaşamını, çevresindekilerle ilişkisini etkileyerek çocuğun tüm bun yaşadıklarını taklit etmesine ve istismarcı bir kişiliğe sahip olmasına neden olabilir (Yalçın vd, 2014; Özer, 2009). Keser vd (2010)'nin yaptığı bir araştırmaya göre çocukluk dönemlerinde istismara

uğramış anne babaların çocuklarına şiddet uygulayarak fiziksel istismarda bulduklarını belirtmişlerdir. Güler vd (2002)’nin çalışmasında belirttiği gibi çocukların en güvende olmaları gereken yer ailelerinin yanı olması gerekirken en fazla istismar olgusu aileler tarafından gerçekleşmektedir. Ünal (2008) cinsel istismarın çocuk üzerinde “zedelenmiş cinsellik, ihanet, acizlik ve damgalanma” olumsuz etkilerini aynı anda bıraktığına dikkat çekmiştir.

Çocuk istismarı çocuk üzerinde bu kadar çok etki bırakıyorsa, bu kabul edilemez olgu olduğu için bu konuda önleme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Bu noktada da en önemli görev anne babalara düşmektedir çünkü anne baba ile çocuk arasındaki ilişkinin koruyucu, destekleyici ve besleyici olması beklenir. Ayrıca çocuk istismarı ve ihmali çocuğun psikolojisini zedelediği ve tüm hayatı boyunca etkileri gözükken iz bıraktığı için büyük bir öneme sahiptir. Bu önem Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) Madde 19 ile “çocuğun aile içinde istismar ve ihmale karşı korunması için gerekli tedbirlerin alınması” şeklinde vurgulanmıştır.

Aileye düşen en önemli görevlerden biri de bir istismar vakası yaşandıktan sonra bunu yetkililere bildirmeleri gerekliliğidir. Ancak birçok ebeveyn nereye başvuracağını dahi bilmezken birçoğu çeşitli toplumsal sebeplerden dolayı böyle bir vakayı bildirmekten korkmaktadırlar.

Anne babaların çocuklarını cinsel istismardan koruyabilmeleri için bu konuda bilgi sahibi olmaları ve bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Finkelhor (1983)’un da belirttiği gibi ebeveynler çocuk istismarı konusunda bilgi sahibi oldukça, çocuklarını koruma, önlemeye çalışma gibi eylemlerinde artış olacağı için çocuk istismarı vakalarının görülme sıklığı azalmaya başlayacaktır. Bizim ülkemizde istismara yönelik farkındalığın düşük olduğunu Sağlık Bakanlığı verilerine bakarak söyleyebiliriz. Bu nedenle bizim ülkemizde çocuk istismarına yönelik aile eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir. Bu eğitimde ebeveynlerin doğru bilgi edinmesi, bilgilerini çocuklarıyla doğru şekilde paylaşabilmeleri, bu konuda önlem alabilmeleri ve böyle bir durum yaşadıklarında nereye bildirecekleri, çocuklarına yönelik bir istismar durumunu nasıl anlayabilecekleri gibi konuları içeren bilgi verilmesi gerekmektedir. Bunun gibi eğitimlerle ailelerin çocuklarını korumaya yönelik aldıkları önlemler artacağı düşünülmektedir (Özer, 2014).

Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik bilgi düzeylerini ölçmek ve eksik oldukları noktalarda ebeveynlere bilgi verip bilinçlendirilmelerini sağlamaktır.

YÖNTEM

Bu çalışma nitel bir çalışmadır. Bu çalışmada görüşme tekniği uygulanmıştır ve her bir ebeveynle dörder kez görüşme yapılmıştır. İlk görüşmede çocuk istismarı ile ilgili bilgilerini ve tutumlarını belirleyecek sorular sorulmuş ve ebeveynlerin eksik olduğu noktalar not edilmiştir. İkinci görüşme öncesi her bir ebeveynin eksik olduğu noktalarla ilgili bilgilendirmeye yönelik eğitim planlanmıştır. Bu ikinci görüşmede hem ebeveynlerin eksik olduğu konularda bilgilendirmeyi amaçlayan eğitim verilmiş hem de ilk görüşmedeki sorulardan farklı olan görüşme soruları uygulanmıştır. İkinci görüşmeden sonra ebeveynlere çocuklarına okuyabilecekleri bir öykü kitabı, çocuklara yönelik hazırlanmış bir video verilerek çocuklarıyla bu materyalleri okuyarak ve izleyerek

çocuklarını bilinçlendirebilecekleri anlatılmıştır. Üçüncü görüşme öncesinde ise ikinci görüşmedeki verdiği cevaplar yetersiz olan ebeveynlerin bilmedikleri ve tutumlarının değişmediği konularda tekrar yeni bir eğitim ve görüşme soruları hazırlanmıştır. Üçüncü görüşmede ise görüşme öncesi hazırlanan eğitim verilmiş ve görüşme yapılmıştır. Dördüncü görüşmede ebeveynlerin yeterli bilgi düzeyine yeterince ulaşmış ve görüşme yapılmıştır ve tutumlarının olumlu yönde olduğunu ve istismara yönelik bilinçlendiklerini ve önlem alacaklarını ölçmek amacıyla görüşme soruları oluşturulmuş ve ailelere uygulanmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan her bir ebeveynin eksik bilgi ve tutumlarını ölçmek üzere farklı sorular içeren görüşme formu kullanılmıştır.

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu araştırmanın çalışma grubunu 10 tane ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki ebeveynlerin demografik özellikleri aşağıdaki tablolarda sunulmuştur:

Tablo 1: Ebeveynlerin yaşlarına göre öğrenim düzeylerinin dağılımı

Yaş	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Öğrenim düzeyi	İlkokul	Lise	Lise	Ortaokul	Yüksek Lisans	Lisans	Lise	Lise	Lisans	Lisans

Tablo 2: Ebeveynlerin yaşlarına göre mesleklerinin dağılımı

Yaş	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Meslek	Ev Hanımı	Ev Hanımı	Teknisyen	Ev Hanımı	Öğretim Görevlisi	Fizyoterapist	Sağlık Memuru	Tezizmlik Görevlisi	Mühendis	Doktor

Tablo 3: Ebeveynlerin yaşlarına göre çocuk sayılarının dağılımı

Yaş	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Çocuk Sayısı	4	2	2	1 (2 Üvey)	1	1	3	2	2	1

Tablo 4: Ebeveynlerin yaşlarına göre çocuklarının yaşlarının dağılımı

Yaş	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Çocuklarının Yaşları	4	2	2	1 (2 Üvey)	1	1	3	2	2	1

Tablo 5: Ebeveynlerin yaşlarına göre çocuklarının cinsiyetlerinin dağılımı

Yaş	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Çocuklarının Cinsiyetleri	Erkek, Erkek, Kız, Erkek	Erkek, Erkek	Erkek, Erkek	Kız (Kız, Erkek)	Erkek	Erkek	Kız, Erkek, Kız	Kız, Kız	Erkek, Kız	Kız

Tablo 6: Ebeveynlerin yaşlarına göre aile tiplerinin dağılımı

Yaş	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Aile Tipi	Geniş	Geniş	Çekirdek	Çekirdek	Çekirdek	Çekirdek	Çekirdek	Çekirdek	Çekirdek	Çekirdek

Tablo 7: Ebeveynlerin yaşlarına göre evlendikleri yaşların dağılımı

Yaş	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Evlendiği Yaş	18	23	22	43	23	28	17	20	25	30

Çalışmaya katılan toplam 10 ebeveynin birisi erkek, diğerleri kadındır. Ebeveynlerin yaşları 28 ile 48; evlendikleri yaşlar 17 ile 43 arasında değişmekte ve bir tanesi ilkökul, bir tanesi ortaokul, dört tanesi lise, üç tanesi lisans ve bir tanesi de lisansüstü eğitim mezunudur. Ebeveynlerin üç tanesi ev hanımı, bir tanesi teknisyen, bir tanesi fizyoterapist, bir tanesi sağlık memuru, bir tanesi temizlik personeli, bir tanesi mühendis, bir tanesi doktor ve bir tanesi de öğretim görevlisi olmaklar beraber iki tanesinin aile tipi geniş, sekiz tanesinin çekirdek ailedir. Ebeveynlerden bir tanesi dört (üç erkek, bir kız), bir tanesi üç (iki kız, bir erkek), dört tanesi iki (ikisi erkek, ikisi kız ve bir erkek, bir kız), dört tanesi de bir çocuğa sahiptir (ikisi kız, ikisi erkek).

Tablo 8: Çalışma grubu ile yapılan 1. görüşme: eksik ve yanlış bildiklerinin, yaptıklarının saptanması

YAŞ	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
	Çocuğu Gelişimi İle İlgili Bilgilendirme									
Büyürken Meydana Gelen/ Gelecek Deęişiklikleri Bilgilendirme	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış	Yapmamış
Kendisinin Merak Ettikleri	Olmadı	Olmadı	Olmadı	Evet	Evet	Oldu	Oldu	Oldu	Oldu	Oldu
Temizlik, hastalıklardan korunma hakkında bilgilendirme	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kendi temizliğini yapabilmesi	Evet, ama anne yapıyor.	Hayır	Evet	Hayır	Hayır	Evet(eli, yüzü, dışları)	Evet(eli, yüzü)	Hayır	Sadece ellerini	Hayır
Siz yokken temizliğini kim yapıyor?	Babaanne	Anneanne, Dede, Öğretmen	Kimse	Abla, Öğretmen	Bakıcı Teyze	Babanne	Öğretmen	Komşu	Öğretmen	Öğretmen, baba
Cinsel Gelişim										
Çocuğu nasıl doğduğunu merak etmesi	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Nasıl anlatıldığı hakkında?	Anlatılmamış	Anlatılmamış	Hikayeleştirerek	Yüzeysel Bilgi	Hikayeleştirerek	Hikayeleştirerek	Hikayeleştirerek	Anlatılmamış	Hikayeleştirerek	Anlatılmamış
Kendisinin ve karşı cinsin cinsel organını merak etmesi	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Cinsel gelişimi ile ilgili bilgilendirme	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Neden, ne zaman verilmeli?	Henüz küçük, ergenlik yaklaşınca	Henüz küçük, ergenlik yaklaşınca	Henüz küçük, ergenlik yaklaşınca	Henüz küçük, ergenlik yaklaşınca	Henüz küçük, ergenlik yaklaşınca	-	Yaşı Küçük	-	-	Yaşı Küçük

YAŞ	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Fiziksel İstismar										
Çocuğa şiddet uygulaması hakkında	Evet	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Hayır
Bir başkasının (haklı ise) şiddet uygulamasına izin vermesi hakkında	Uygulayabilir	Uygulayabilir	Hayır	Uygulayabilir	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Duyusal İstismar										
Çocuğuna duygusal istismarda bulunması	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Bu yaptıklarının duygusal istismar olduğunun farkında olması	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Haklı ise, bir başkasının bu davranışlarda bulunmasına izin vermesi	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
Cinsel İstismar										
Cinsel istismar hakkında bilgi sahibi olması	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır
Kimler tarafından gerçekleşir?	Yabancı	Yabancı	Yabancı	Yabancı	Yabancı	Yabancı	Yabancı	Yabancı	Yabancı	Yabancı
Çocuğ bu konuda bilgilendirilmesi	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır

Bu tabloda, ebeveynlerle çocuk istismarna yönelik bilmediği ve bilgi eksiklerinin olduğu konuların saptanması için yapılan birinci görüşmede elde edilen bulgular belirtilmiştir. Ebeveynler, çocuk yetiştirme konusunda kendilerine güvendiklerini belirtmelerine rağmen, 6 ebeveynin bu konudaki bilgi ve güvenlerinin sağlam bir temele dayanmadığı saptanmıştır. 28 yaşındaki dört çocuğu olan anne “Kadınlar, zaten çocuk bakmayı bilir, başka yerden öğrenmeye gerek yok.”; 32 yaşında bir çocuğu olan anne, kendi annesinden öğrendiğini belirtmiştir. 4 ebeveyn de çocuk bu konudaki bilgilerini kitap, internet ve lisans eğitimlerinden öğrendiklerini belirtmiştir. Bununla beraber ebeveynlerin çocuklarıyla iletişime geçmeleri, gün için ne yaptıklarıyla ilgili sohbet edebilmeleri, çocuklarının özel durumlarını paylaşabilmeleri ve özellikle çocukların en çok ve en iyi iletişime geçtikleri kişilerin ebeveynlerinin olması, ebeveynlerin çocuk yetiştirmelerindeki tutumları ile ilgilidir. Birçok araştırmamızın sonucunda ebeveynlerin çocuk yetiştirme hakkında bilgi sahibi olmalarının ve bu bilgileri doğrultusunda çocuk yetiştirmeye yönelik olumlu tutum geliştirmelerinin aile

ilişkilerinin ve çocuğun kendilik değerlerinin gelişmesini (Saydam ve Gençöz, 2005); çocuktaki davranış bozukluklarının ortaya çıkmasının engellenmesini (Uluğtekin,1984); çocuğun sosyal uyum ve becerilerinin gelişmesini (Sarı, 2007 ve Şentürk, 2007); ergenlik döneminde karşılaşılabilecek problemlerin engellenmesini (Ulusoy, Demir ve Baran, 2005) ve daha birçok olumlu davranışın kazanılmasını sağlamaktadır. Buradan hareketle, ebeveynlerin çocuk yetiştirme hakkında bilgilendirilmelerinin sağlanması önem taşımaktadır diyebiliriz.

Ayrıca ebeveynlerden bazılarının (5 ebeveyn), çocuğun büyümesi ile ilgili bilgi vermediği, çocuğun kendi büyümesi ile ilgili merak ettiği konuların olmadığı (4 ebeveyn), 32 yaşındaki annenin çocuğun kendi büyümesi ile ilgili bir şeyler fark ettiğini ve belirttiğini (“Anne bak, babam gibi bacaklarımda kıllar çıkıyor”) söyleyen annenin, çocuğuna gelişimi ile ilgili bilgi vermediği belirlenmiştir. Bununla beraber annelerin çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili bilgi vermediği, bunun sebebinin de “henüz yaşı küçük” şeklinde ifade etmeleri dikkat çekicidir. Birçok toplumda olduğu gibi bizim ülkemizde de cinsel gelişim bir tabu olarak görülmeyle beraber; cinsel eğitimin ergenlik dönemindeki çocuklara yüklenip, küçük yaşta çocuklardan uzak olduğu düşünülmekte bu da ebeveynleri bir yanı sıra sürüklemektedir. Bir çocuğu cinsel konularla ilgili bilinçlendirmeme o kadar hayattır ki, çocuğa trafik kurallarını öğretmemekten, bir kamyonun altında kalmasından korumamaktan farkı yoktur. Yani cinsel konularda çocuğu bilinçsiz bırakmanın sonucu altından kalkılamayan bir felakete dönüşebilir. Bu durumda çocuk, tüm yaşamını etkileyebilecek bir problem karşısında savunmasız kalır, endişeye kapılır (Salk, 1988).

Ebeveynlerin bir çoğunun yaramazlık ve hatırlamadıkları nedenlerden ötürü çocuklarına fiziksel istismar uyguladıkları, tüm çocukların duygusal istismara maruz bırakıldığı ve cinsel istismara yönelik çocuklarını bilgilendirmediklerini belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin belirtilen konulardaki bilgi eksikleri Tablo 7’de tespit edilmiştir. İkinci görüşme için bu konulara uygun eğitim programı ve konu hakkında daha derinlemesine bilgi alabileceğimiz yeni görüşme soruları hazırlanarak bir hafta sonra ikinci görüşme yapılmıştır.

Tablo 9. 2. görüşme: ebeveynlere eksik oldukları konularda bilgi verilmesi

YAŞ	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Çocuk Yetiştirme Konusunda Bilgi Edinme	Yeterli bilgiye sahip. 4 çocuk büyüttüğü için uzman	Kitaplardaki gibi çocuk yetiştirme mümkün değil	Çok yoğunum, bilgilerim yeterli	Kadınlar zaten çocuk yetiştirmeyi bilir.	Çok kitap okumuşum bu konuda, tekrar göz gezdirdim ama geleneksel çocuk yetiştirme (annen gibisi dışına çıkmıyorum)	Çocuk yetiştirme konusunda teorik olarak farklı bilgi kaynakları yoluyla bilgi edinmiş olsam da ilk çocuğum olduğu için oldukça beceriksizlikler yaşıyorum	Hem yaşam hem de daha önce yetiştirdiğim çocuklar nedeniyle çocuk yetiştirme konusunda yeterli bilgiye sahibim	Çocuk yetiştirme konusunda yeterli bilgiye sahibim ama mutlaka bilmediğim şeyler de vardır	İlk çocuğumuzdan dolayı yeterli bilgiye sahibiz	Hem yaşam hem de mesleğim nedeniyle çocuk yetiştirme konusunda yeterli bilgiye sahibim
Çocuğa Gösterilen Sevgi	Aile dışından olan kişilerin yaklaşımlarına dikkat etmeye karar verdim.	Dikkat etsem de müdahale edince küser darırlar.	Benim çocuklarım erkek, böyle şeylerin üzerinde durmam	Çevremdeki insanlar güvenilirdir.	Dikkat ediyorum.	Çok dikkat ediyorum.	Güvenmediğim insanlarla görüşmüyorum	Dikkat ediyorum ama hüvum gereği kimsesiz müdahale edemiyorum	Dikkat ediyorum	Dikkat ediyorum
Gün içinde Yaşadığı Olumlu Olayları Durumları Paylaşması	Ödevleri geç bitiyor, sonrasında yoğun oluyorum. Önemli bir şey olsaydı zaten anlardım.	Ben sorduğumda mutlu olduğu şeyleri anlatır.	Kötü bir şey yaşarsa öğretilenleri anlatır.	Sürekli beraberiz. Anlatmasa da olur.	Ben konuşmak istiyorum, soruyorum ama çok isteksiz cevap veriyor. Yaşadıklarının hepsini anlatmıyor.	Çok fazla anlatmaz	Okulda olup biteni anlatıyor, arkadaşlarını ve kendi yaptıklarını hakkında “bana-gisi doğru?” diye sorular soruyor.	Okul dersleri ve arkadaşlarının aldığı notlar hakkında sorular soruyorum ancak cevaplar, saklamaz.	Okulda olup biteni anlatır	Cocuklara günlerinin nasıl geçtiğini soruyorum ancak uzun süren bir konuşma olmuyor.
Vücudunun gelişmesi, büyümesi ile ilgili konuşmaya karar verdiğiniz mi?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Annesine konuşmasını söyledim
Cinsel Gelişimi ile ilgili	Bir şey yapmaya gerek yok	Daha küçük	Büyüküğe öğrenir	Gerek yok	Anlatmaya ne gerek var ki	Yaş Küçük	Yaş Küçük	Yaş Küçük	Yaş Küçük	Yaş Küçük
Çocuk fiziksel şiddet uygulamak yerine onu nasıl uyandırabilirsiniz?	Laftan anlamıyor	Konuşarak	Konuşarak	En kısa yol	Konuşabilirim ama söylediklerimi ciddiye almıyor.	Anlamıyor	Dinlemiyor	Baş Edemiyorum	Çok Yorum	Kızarak
Çocuğunuzun kızmadan yaptığı davranışları nasıl vazgeçtebilirsiniz?	Hiçbir şey etkili olmuyor.	Sesim yükselince daha çabuk vazgeçiyor.	Başka şeyler çözümleniyor.	En kısa yol, başka ne yapabileceğimi bilmiyorum.	Önce yumuşak ses tonu ile uyandırırım.	Uyararak	Konuşarak	Sakince söyledikimde hiç dinlemiyor	Düzgünce anlatıyorum ama anlamıyor	Kızınca vazgeçiyor
Cocuklara cinsel istismar uygulamaları kimlerdir?	Herkes	Herkes	Herkes	Herkes	Herkes	Çoğunlukla erkekler	Herkes	Herkes	Herkes	Erkekler

YAŞ	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38
Çocuğunuzla cinsel istisnardan korumak için ne yapıyorsunuz?	Onu yalnız bırakmıyorum.	Bilmediğim yerlere gitmesine izin vermiyorum.	Sürekli telefonla vb arayıp ne yaptığını anlamaya çalışıyorum.	Hep yanında oluyorum. Bensiz ve ablası olmadan dışarı çıkmasına izin vermiyorum.	Güvenmediğim yerlere yalnız göndermiyorum. Ben, babası veya baktıcısı ile beraber gidiyor.	Her zaman yanındayım	Yalnız bırakmıyorum	Yalnız bırakmıyorum	Yalnız bırakmıyorum	Yalnız bırakmıyorum
Çocuğunuzla başkalarının dokunmaması gereken yerler, bu durumla karşılığında ne yapmalı vb hakkında konuşunuz mu?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet	Hayır	Annesiyle anlattık
Neden?	Çok erken olduğunu düşünüyorum.	Bu yaştaiki çocuğa nasıl anlatacağımı bilmiyorum.	Artık büyüdü, nereleri özel bölgeleri olduğunu bilir.	Onu koruyorum, daha çok küçük, nasıl anlatabilirim ki?	Çocuğın herkesten korkmasından, endişe ile yaşamasından korkuyorum.	-	-	-	-	-
Peki ya böyle bir şey yaşarsa ve ne yapacağımı bilmezse, yanlış konuşulursa...	Biz onu çok iyi koruyoruz, tehlikeyi olan yerlere göndermiyoruz.	Değesine mutlaka anlatır, zaten anlatır.	Sürekli takip ediyorum, mutlaka haberim olur.	Sürekli güvenli bir ortamda yaşıyoruz.	İnsallah yaşamaz.	-	-	-	-	-

Yapılan ikinci görüşmede ebeveynlerin çevresinde bulunan insanların çocuğa karşı davranışlarına daha dikkatli davranmaya başladıkları ve cinsel istismarın herkes tarafından uygulanabildiğini büyük ölçüde fark ettikleri (sekiz herkes, iki erkekler) olumlu değişim olarak fark edilmiştir. Bununla beraber çevrelerindeki insanların çocuklarına olan yaklaşımına altı ebeveyn dikkat etmeye başladığını belirtirken, 36 yaşındaki anne, “çocuğumu severken istemediğim bir şey yaparlarsa ve ben müdahale edersem küser ve darılır”; 38 yaşındaki anne “benim çocuklarım erkek, böyle şeylerin üzerinde durmama gerek yok” ve 32 yaşında, akrabasının oğlunun cinsel organına temas ederek sevdiğini söyleyen anne “Simitleniyorum, ama akraba olduğu için bir şey diyemiyorum” şeklinde cevaplar vererek aslında çocuklarını korumaktan korktuklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, büyüyünce vücudunda meydana gelebilecek değişiklikler ile ilgili konuşma yapmaktan çekindikleri (sekiz hayır, iki evet), yaşının küçük olması, anlatmaya gerek olmaması ve büyüyünce öğrenebileceği gibi farklı sebeplerle cinsel gelişimleri hakkında konuşmak istemedikleri, fiziksel şiddeti ceza yöntemi olarak kullanmaya devam ettikleri, çocuğu yaptığı davranıştan vazgeçirmenin en etkili yolu olarak kızma davranışını sürdürdükleri, çocuğın bedenine başkalarının dokunmaması gereken yerler ile ilgili yaşının küçük olması, nasıl anlatılacağını bilmemesi, kendisinin farkında olması, korkutmak istememeleri gibi sebeplerle bilgi vermediği (altı hayır, dört evet) ve sürekli yanlarında olduklarından çocuklarını çok iyi korudukları düşüncesi konularında bilgi eksiklikleri Tablo 3’te tespit edilmiştir.

Bu görüşmede ebeveynlerin çocuklarıyla nasıl konuşacaklarını bilmedikleri cinsel istismlarla ilgili okuyabilecekleri bir öykü kitabı ve izletebilecekleri bir video verilerek; çocuklarla bu kaynaklar üzerine konuşabilecekleri tavsiyesi verilmiştir. Üçüncü görüşme için bu konulara uygun eğitim programı ve konu hakkında daha derinlemesine bilgi alabileceğimiz yeni görüşme soruları hazırlanarak bir hafta sonra üçüncü görüşme yapılmıştır.

Tablo 10: 3. görüşme: ebeveynlere yapmaları gerekenler ve nasıl yapabilecekleri anlatıldıktan sonraki bilgi düzeyleri ve tutumları

YAŞ	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38		
Çocuk yetiştirme konusunda bilgi edinme	Alışığım değişiklerde (magazın) ve gazete-lerde gibi çocuklarla ilgili yazıları okumaya başladım.	Bu konuyla ilgili TV'den dinlediğim dikkirenler geldi. Şimdi daha dikkatli dinleyip değerlendirmeye karar verdim.	Boş zamanımda çocuğumun yazısına uygun özelliklerini inermekten okudum ve bu özelliklerin hepsinin çocuğumda olduğunu fark ettim.	Televizyonda ve internete yazanlarla benim yaptıklarımı aynı benec. Başka kaynaktan yararlanmadım.	Anne olmak, çocuk gelişimi ile ilgili kitap setim var. Onu okudum. Ana kitapları yazanları değil; bildiğimi yapıyorum.	Hamile olduğum zaman okuduğum kitaplar vardı. Onlara yenilerini de ekledim. Makaleler de okumaya başladım.	Herkesin çocuğuna davranışlarına zaten dikkat ederdim şimdi daha fazla dikkat etmeye başladım.	Kendisini koruması ve istediği kişilerin sevmesine izin vermemesi gerektiğini söyledim.	Çocuğuma söylenen sözlerle ve davranışlarla daha fazla dikkat etmeye başladım.	Güncel kitaplar aldım. Alan yazımı taradım ve yeni makaleler buldum. Eşimle birlikte okumaya başladık.	Pediyatri ve çocuk psikolojisi ile ilgili kitaplar aldım. Eşimle birlikte okumaya başladık.	
Çocuğa gösterilen sevgi	Başkaları çocuğuma dokunurken dikkat etmeye başladım.	Benim dışındaki kiler seni sevmek isterlerse ve senden rahatsız olursan istemediğini söyle ve yannma güme dedim.	Başkalarının sana dokunarak sevmelerine izin vermemesini söyledim.	Herkesin kucaklarına gidilmez. Başkalar açılarak oturulmaz dedim.	Onu rahatsız eden yengesinin yannna gitmemesini, zorla yakalarsa bağırarak kaçmasını söyledim.	Birlikte vakit geçirip 10 dakika kadar sohbet ediyoruz. Masalları okuyoruz çok oynuyoruz.	Zaten aramızda iyi bir iletişim var.	Derislerden ziyade nasil olduğumu sormaya başladım. Arkadaşlarıyla ilişkilerini ve kendini iyi hissedip hissetmediğini soruyorum.	Gününün nasil geçtiğini, kendisini nasil hissettiğini ve canını sıkıp, onu uzatıp bir şeyler yapmadığını soruyorum.	Kızım ve oğlumla daha fazla konuşuyorum.	Rahatsız olduğum bir durum karşısında bunu dile getirmesini öğrettim.	
Çocukla olan iletişim	Gün içinde neler yaşadığını soruyorum.	Gün içinde yaşadığı her şeyi tek tek soruyorum. Onu üzen şeylerin olup olmadığını da soruyorum.	Yavaş yavaş genel olarak günün nasil geçti diye sormaya başladım.	Ben yannnda değışiken neler yaptığını sordum. Cevap vermedi.	Her sorduğuma cevap verirken "off" diyor. Ben de çok fazla soru soramıyorum.	Birlikte vakit geçirip 10 dakika kadar sohbet ediyoruz. Masalları okuyoruz çok oynuyoruz.	Zaten aramızda iyi bir iletişim var.	Derislerden ziyade nasil olduğumu sormaya başladım. Arkadaşlarıyla ilişkilerini ve kendini iyi hissedip hissetmediğini soruyorum.	Gününün nasil geçtiğini, kendisini nasil hissettiğini ve canını sıkıp, onu uzatıp bir şeyler yapmadığını soruyorum.	Kızım ve oğlumla daha fazla konuşuyorum.	Anlatırım	Anlatırım
Büyümesi ile ilgili	Dış görünüşünde olabilecek değışikliklerle ilgili konuşum (boy, kilo, sakal, kılınma)	Büyürken önce abim sonra babam gibi olacağını diyerek onları anlattım.	Biraz dış görünüşündeki farklılıktan bahsettim. Çocuklukta nasıldı, ne kadar büyüdü gibi...	Pek bir şey anlamadım.	Babasına bu konularla konuşuyorlardı.	Konuşma yapık	Beden bölgeleri ile ilgili oyunlar yapılmışlar	Dansınman tarafından verilen vacut resimlerini kullanarak çocuklarıyla konuşma yaptığını, sandığından çok daha fazla şey merak ettiklerini fark ettiğini söyledi.	Anlatırım	Anlatırım	Anlatırım	Anlatırım

Cinsel Gelişimi ile ilgili																			Oğlum ile ben, kızım ile eşim konuştuk.
YAŞ	28	36	38	48	32	34	48	35	32	38									
Çocuğa fiziksel, duygusal istisnar	Çocuklara vurmanaya çalışıyorum ama bağırmanın elde değil.	Sert konuşmak, sesimi yükseltmemek için kendimi tutuyorum.	Çok kızıyorum, hep arkadaşlarının yaptığı şeyleri yapmam istiyor, kızmadan normal şekilde konuşuyorum	Yüksek sesle konuşmayım dedim, hiç dımlemedi.	Biraz sesime, söylediğim sözlerle dikkat etmeye çalışıyorum.	Şiddetin her türüne karşıyım	Elimden gelince sakın olma ya çalışıyorum ama çok zor	Hala arada sırada vuruyorum	Bağırmadan söylemeye çalışıyorum	Arık daha az kızmaya çalışıyorum									
Cinsel istisnar	Sizin verdiğimiz videoyu ve kitabı okudum. Okurken de biraz daha açıkladım.	Bu konu ile sık konuşmam gerektiğine karar verdim.	Video izlerken konuşuk	Özel yerlerimi anlattım, böyle bir şey olursa bana söylemesini istedim.	Ailecek videoyu izledik, kitabı okuduk. Hepimiz birbirimize her şeyi anlatacağı- mıza söz verdik.	Cocüğuma yabancılarla karşı kendini koruması hakkında örnek bir durumu sanki masalmiş gibi anlattım.	Yabancı bir cinsel organlarına dokunmak isterse ya da yiyecek bir şey verirse, alıp götürmeye kal- karsa çığlık atıp oradan uzaklaş- ması gerektiğini anlattım.	Verilen videodaki gibi öğrettim	Cinsel organlara sadece annenin dokunması gerek- tiğinanlattım										

Bu görüşmede, akrabasının çocuğunun cinsel organına dokunan annenin çocuğuyla “onu rahatsız eden yengesinin yanına gitmemesi eğer zorla yakalarsa bağırarak kaçıp benim veya babasının yanına gelip söylemesini istedim” şeklinde; diğer anneler de her türlü rahatsızlık durumunda dikkat edip, o kişiyi uyacaklarını belirtmişlerdir.

Yapılan üçüncü görüşme sonrasında ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda farklı kaynaklardan yararlanmaya başladıkları, aile bireyleri ve çevredeki insanların çocuğa söyledikleri sözler ve kullandıkları hitap cümlelerine daha dikkat etmeye başladıkları, olumsuz ifadeleri düzeltmeye çalıştıkları, çocuklarıyla aktif vakit geçirmeye başladıkları ve sohbet saatleri yaptıkları; özellikle bir babanın “kızım konuşmaya istekliydi. Artık kızım ve oğlumla nasihat vermeden sohbet ediyorum” şeklindeki ifadesi çocuklarla iletişimin güçlendiğinin göstergesi olmuştur. Bedeninde meydana gelecek değişiklikler ile ilgili konuşma yaptıkları, cinsel gelişimi ile ilgili bilgi verdikleri, şiddet uygulama ve bağırma-kızma davranışlarında azalma olduğu, cinsel istismar ile ilgili eğitim verdikleri Tablo 4’te tespit edilmiştir.34 yaşındaki annenin çocuğuna cinsel istismarı masalmış gibi anlatarak şu şekilde ifade etmiştir : “Yabancılar güvenilmesi için öncelikle onları çok iyi tanımamız gerektiğini, örneğin okuldan onu almak için bizim dışımızda birisi geldiye aramızda bir şifre olduğunu söyledim. O şifreyi söylemeden onunla gitmemesi gerektiğini anlattım. Birisi ona zorla dokunmaya çalışırsa istemediği bir durum olursa çığlık atarak o kişiyi/adamı tanımadığını haykırmasını ve oradan uzaklaşmasını öğrettim.”

Kısaca ifade edecek olursak bu üç görüşmenin sonunda ebeveynlerin cinsel istismar ile ilgili bilgi ve bilinç düzeylerinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin yapılan birinci görüşmede farkındalık oluşturmaya başladıkları, ikinci görüşmede anlatılanları anlayıp araştırdıkları ve verilen tavsiyeleri yapmaya karar verdikleri üçüncü görüşme sonucunda tespit edilmiştir. Bu nedenle dördüncü görüşmede genel olarak verilen bilgiler ve yapılan eğitimler tekrar edilerek, cinsel istismar ve kendini koruma eğitiminin belirli aralıkla yapılmasının önemi vurgulanmıştır. Çocukla doğru iletişim kurulması, çocuğa yakın davranma ve kaliteli zaman geçirmelerini sağlayacak tavsiyelerde bulunulmuştur. Görüşmenin sonunda ebeveynler anlatılan bu konunun çok önemli ve çok faydalı olduğunu, farkındalık sağlamalarına yardımcı olduğunu ve en başta bu konuları nasıl anlatılabilecekleri konusunda bilgi verildiği için teşekkür etmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada amaç; ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik bilgi düzeylerinin ölçülmesi ve eksik oldukları noktalarda ebeveynlere bilgi verip bilinçlendirilmelerinin sağlanmasıdır. Yapılan alan araştırması sonuçlarına göre; ailelerin cinsel istismar konusunda bilgi düzeylerinin ölçüldüğü araştırmalara rastlanmış ancak eğitim ve danışmanlık yapılarak sonuçların değerlendirilmesine yönelik bir çalışmanın olmadığı fark edilmiştir.

Günümüzdeki tahminlere göre, her dört kız çocuktan biri (%25) ve her on erkek çocuktan biri (%10) cinsel istismara uğramaktadır (Lannig, Ballard ve Robinson, 1999). Başka bir toplumsal tarama araştırmasında da buna benzer olarak her üç kız çocuktan birinin ve her on erkek çocuktan birinin 18 yaşından önce cinsel istismara uğradığı tespit edilmiştir (Smith ve Bentovim, 1999).

Yapılan araştırmanın ilk evresinde ebeveynlerin cinsel istismar konusunda yeterli olmasa da bilgi sahibi oldukları ancak istismarcının yakın çevreden olma ihtimalini ve çocuğun kendini koruması için neler yapması gerektiği konusunda bilgi verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel istismar konusunda çocuklara nelerin uygun davranışlar olduğunun öğretilmesi, gerektiğinde hayır diyebilmeleri ve yardım alabilecekleri kimselerin olduğu öğretilmelidir (Türkbay, Söhmen ve Söhmen, 1998). Çocukların bu konulardaki eğitimine çok erken yaşlarda başlanabilir ve her kademe de yaşa uygun rehberlik programları yapılabilir (Zara-Page, 2004). Cinsel istismar konusunda farkındalık sağlama ve davranış değişikliği eğitiminden sonra ebeveynlerin çocuklarına eğitim verdikleri ve sonuçlarından kendilerinin de memnun olduğu tespit edilmiştir.

Çocuğun yaşına uygun cinsel bilgiyi alması, bedenini tanınması, özel bölgelerini öğrenmesi ve bedenine dokundurtmama hakkı olduğunu bilmesi, iyi ve kötü dokunuşu ayırabilmesi, istemediği şekilde kendisine dokunulması durumunda bunu güvendiği bir erişkinle paylaşması, sır saklamaması gibi konular eğitim çerçevesinde ele alınmıştır. Aktepe (2009), yaptığı araştırmada çocukluk çağı cinsel istismar durumuna dikkat çekerek, çocukların istismar ile ilgili bir konuda söylediklerine inanma ve uygun tepkiler verme konusunda erişkinlerin bilgilendirilmesi gerektiği, ailelerin bilgilendirilmesi çocukları ile etkileşim ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi hem istismardan korumada hem istismarı erken fark etmede etkili olduğu kadar çocukların sır saklamadan güvendikleri ebeveynleri ile iletişime geçmeleri açısından da son derece önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuğa cinsel taciz; anne, baba, üvey anne-baba, kardeş, akraba, öğretmen, komşu veya herhangi bir yabancı kişi tarafından yapılabilir (Putnam, 2003). Cinsel istismar yapabilecek kişinin yakın çevreden olma ihtimali hiçbir ebeveynin aklına gelmediği ve çevrelerindeki insanlara güvendikleri için bu ihtimali göz ardı ettikleri ilk görüşme sonucunda elde edilmiştir. Yapılan bilgilendirme sonucunda; herkesin cinsel istismar uygulama ihtimalinin bulunduğu ile ilgili farkındalık sağladıkları görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Araştırmada ebeveynlerin cinsel istismar ile ilgili bilgi vermeme gerekçeleri olarak en fazla "yaşı küçük" ifadesini kullandıkları tespit edilmiştir. Bu eğitimin her yaşta önemi vurgulandıktan sonra ebeveynlerde davranış değişikliği sağlanmıştır.

Ebeveynlere çocuk bir istismar durumuyla karşılaştığında neleri yapması gerektiği konusunda farkındalık oluşturulduktan sonra verilen yanıtların çoğu (hayır de, kaç, bağır...) batıda eğitim programına verilen bilgilere uygunluk göstermektedir (Wurtele, 1992).

Yapılan çalışmada çocuk yetiştirme, aktif vakit geçirme, cinsel gelişim, cinsel eğitim, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, istismar durumuyla karşılaşması halinde çocuğun kendini nasıl koruması-nereye kaçması ve kime anlatması gerektiği konularındaki bilgi eksikleri giderilerek davranış değişikliği kazandırılarak 6 ayda bir bu eğitimi tekrar etmeleri önerisi sunulmuştur. Keser ve ark (2010) yaptıkları araştırma sonucunda; olumsuz ana-baba tutumları, cinsel eğitimin önemi, ana-baba olarak istismar sonrası sergilemeleri gereken tutumlar ana-babalara uygulanacak olan eğitim programında odaklanılması gereken konular olarak belirlenmiştir. Düzenli aralıklarla uygulanan, kapsamlı ve kişilerin eğitim düzeylerine uygun eğitim programları ile ana-babaların

çocuk istismarına ve ihmaline yönelik yanlış bilgilerinin ve olumsuz tutumlarının değiştirilebileceğini vurgulamışlardır.

Son yıllarda, toplumun çocuk cinsel istismarı konusundaki farkındalığı oldukça artmıştır. Açığa vurulmuş ve medyada tartışılmış birçok vaka mevcuttur. Bu gelişme, çocukların kendilerine cinsel istismarda bulunan bir kişi olduğunu yetişkinlere söyleme cesaretini arttırmıştır. Yine de cinsel istismarın açığa vurulması hala göreceli olarak seyrek ve uzmanlar için zor bir konudur. Bu nedenle ailelerin farkındalıklarının artırılması son derece önemlidir.

ÖNERİLER

Ülkemizde bu tür çalışmaların daha fazla yapılmasına ve daha fazla kişiye ulaşılmasına ihtiyaç vardır. Cinsel gelişim, ihmal ve istismar konusunda eğitim programları geliştirilmelidir. Hatta bu tür programlar çocuklarla birlikte anne, baba ve öğretmenlere de verilmelidir. Üniversite eğitiminde öğretmen ve psikolojik danışman yetiştiren programlarda ders konusu olarak okutulmalıdır.

Cinsel istismarın önlenmesi konusunda medya ve televizyon kampanyaları yapılabilir ve kamuoyu bu konuda aydınlatılabilir. Çocuk ve ergenlerin kolayca ulaşabilecekleri broşür, CD, videokaseti gibi görsel ve işitsel materyaller çoğaltılabilir. Cinsel istismar konusu rehberlik saatlerinde işlenebilir.

Çocuk İzlem Merkezleri'nin sayıları artırılabilir. Çocukla karşılaşan tüm meslek elemanlarına konu ile ilgili farkındalık eğitimleri yapılabilir. Herkesin kolaylıkla ulaşabileceği telefon hattı kurulabilir.

KAYNAKLAR

- Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar - Current Approaches In Psychiatry*, 1:95-119.
- Bahar, G., Savaş, H. A., Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12).
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Sözleşmesi, (1990) http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html sitesinden 20.12.2014 tarihinde indirilmiştir.
- Bulut, I. (1996). Genç Anne ve Çocuk İstismarı, Ankara: Bizim Büro Yayıncılık.
- Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, (2008). <http://atud.org.tr/kutuphane/cocukihmalveistismaronleme.pdf> sitesinden 17.12.2014 tarihinde indirilmiştir.
- Finkelhor, D. (1983). *Removing the Child Prosecuting the Offender in Cases of Sexual Abuse: Evidence from the National Reporting System for Child Abuse and Neglect*. *Child Abuse & Neglect*, 7, 195-205.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., Aydoğan, S. (2002). *Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etikleyen Faktörler*. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 24 (3), 128 – 134.
- Keser, N., Odabaş, E., Elibüyük, S. (2010). *Ana-Babaların Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi/ Turkish J. Pediatr. Dis.* 4 (3), 150-157.

- Krug, E. G, Dahlberg L. L, Mercy J. A, Zwi A. B, Lozana R (Ed) (2003). *World Report on Violence and Health*. World Health Organization, Geneva.
- Lanning, B., Ballard, J.D., Robinson, J. (1999). Child Sexual Abuse Prevention Programs in Texas Publicelementary Schools. *The Journal of School Health*, 69(1), 3-8.
- Özer, G. (2014) *Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri ve Aldıkları Önlemler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Putnam, F.W. (2003). *Ten-Year Research Update Review: Child Sexual Abuse*. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 42, 269-278.
- Salk, L. (1988). *Çocuğun Duygusal Sorunları: Bebeklikte Yetişkinliğe*. (Çev. Erzen Onur), 3.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 98- 116.
- Sarı, E. (2007). *Anasının Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Saydam, R. Ve Gençöz, T. (2005). Aile **İlişkileri, Ebeveyn** Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri İle Olan İlişkisi, *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Peta, I., McPherson, K., Greene, A. (2010). *Fourth National Incidence Study of Child Abuse and Neglect (NIS-4)*. US Department of Health and Human Services, Washington, DC.
- Smith, M., Bentovim, A. (1999). *Sexual Abuse*. Child and Adolescent Psychiatry (3. Edition) New York.
- Şentürk, S. (2007). 5-6 Yaş Çocukların **Çalışan ve Çalışmayan** Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Bu Çocukların Sosyal-Duygusal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul**: Marmara Üniversitesi.
- Taner, Y., ve Gökler, B. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Türkbay, T., Söhmen, G., Söhmen, T. (1998). Çocuk ve Ergenlerde Cinsel Kötüye Kullanım: Klinik Bulguları, Olası *Sonuçları ve Önleme*. *3P Dergisi*, 6(1), 49-54.
- Ulusoy, M. D., Demir, N.Ö., Baran, A. G. (2005). Ebeveynin **Çocuk Yetiştirme** Biçimi Ve Ergen Problemleri: Ankara İli Örneği, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Ünal, F. (2008). *Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali*. *TSA Dergisi*, 1, 9-18.
- Yalçın, H., Koçak, N., Duman, G. (2014). *Anne Babaların Çocuk İstismarıyla İlgili Tutumlarının İncelenmesi*. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (Özel Sayı I), 137-14.
- Yaşar, M. (tarih yok). Çocuk İhmal ve İstismarı, http://anaokulu.cu.edu.tr/__/file/2_COCUK_IHMAL_VE_ISTISMARI.pdf
- Wurtele, S. K. (1992). *Sexual Abuse Prevention For Preschoolers: A Survey Of Parent's Behaviors, Attitudes And Beliefs*. *Child Sexual Abuse* 1, 113-128.
- Zara-Page, A. (2004). *Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkiler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 103-113.